

Spis treści

Wprowadzenie	9
1. Zmierzch filozofii absolutu	9
2. Przesłanki znaczenia idei absolutu w klasycznym pojmowaniu filozofii . .	12
3. Wyjątkowość pozycji Hegla w dziejach filozofii	17
4. Filozofie skończoności w miejsce filozofii absolutu	24
5. Zamierzenia badawcze	31
I. Søren Kierkegaard: odejście od filozofii absolutu na rzecz absolu- tyzacji subiektywnego istnienia	35
1. Spór Kierkegarda z Heglem: jesteśmy istotami skończonymi, przeżywają- cymi dylematy etyczne	35
2. Filozoficzne wyznaczniki poglądów Kierkegarda	42
3. Ocena prawomocności zaproponowanego ujęcia człowieka	46
II. Spór Ludwika Feuerbacha z filozofią absolutu	53
1. Idea „nowej filozofii” jako opozycja względem Hegla i filozofii zobowią- zanej religijnie	53
2. Idea filozofii skończoności	56
3. Program nowej filozofii	61
4. Trudności i ograniczenia nowej wizji filozofii	64
III. Pluralizm Williama Jamesa jako idea filozofii skończoności	69
1. Wizja filozofii i jej możliwości	69
2. Spór Jamesa z filozofią absolutu	72
3. Idea pluralizmu jako nowa wersja filozofowania	76

IV. John Dewey i odejście od filozofii absolutu na rzecz filozofii człowieka uwikłanego w swój czas	82
1. Dewey jako krytyk i kontynuator Jamesa	82
2. Rewizja filozoficznej samowiedzy: filozofia jako część kultury powiązana z religią	85
3. Program przebudowy filozofii	89
4. Projekt naturalistycznej metafizyki	96
5. Nowa postać naturalizmu	98
6. Metafizyczne zamierzenia Deweya	101
7. Powrót do absolutyzowania pewnych aspektów rzeczywistości i charakterystyk człowieka	103
V. Wilhelm Dilthey: projekt filozofii skończoności w powiązaniu z ideą absolutu ukrytego	107
1. Diltheyowski projekt filozofii skończoności	109
2. Człowiek jako istota skończona	116
3. Nawiązanie do metafizyki i wprowadzenie punktu widzenia życia	122
VI. Martin Heidegger: relacja ludzkiej skończoności z absolutem w sytuacji jego nieobecności	126
1. Idea hermeneutyki faktyczności: zainteresowanie faktycznym istnieniem w miejscu zainteresowania absolutem	127
2. Heidegger a Dilthey. Podobieństwa i różnice	132
3. Problem bycia: w poszukiwaniu najgłębszej podstawy naszej skończoności	135
4. Przejście do perspektywy bycia – człowiek jako jego „sąsiad”	140
5. Wnioski	144
VII. Hans-Georg Gadamer jako filozof skończoności	148
1. Gadamer jako filozof skończoności	149
2. Przedmiot filozofii Gadamera	153
3. Na czym polega nowatorstwo filozofii Gadamera?	156
4. Filozofia Gadamera jako filozofia pozostająca w cieniu metafizyki absolutu	160

VIII. Czy Max Horkheimer jest filozofem skończoności?	166
1. Krytyka dawnej filozofii i jej idei absolutu	169
2. Rola filozofii i jej zadania	175
3. Wnioski	182
IX. Theodor W. Adorno: czy próba totalnej krytyki społecznej przekształca się w filozofię skończoności?	185
1. Krytyka dawnej filozofii absolutu i całej współczesnej filozofii akademickiej	186
2. Podtrzymanie idei całości	191
3. Filozofowanie w imię przemiany istniejącego społeczeństwa	194
4. Nawiązanie do metafizycznych pytań o absolut	201
5. Filozofia Adorna jako pozór filozofii skończoności.	205
X. Czy Jürgen Habermas jest filozofem skończoności?	208
1. Krytyka filozoficznych poglądów Adorna	210
2. Stosunek Habermasa do tradycji metafizycznej	211
3. Czym staje się filozofia, kiedy przestaje być wiedzą o świecie?	216
4. Pomiędzy filozofią skończoności a filozofią absolutu	223
XI. Filozofia skończoności w ujęciu Michela Foucaulta	228
1. Czy Foucault jest filozofem?	229
2. Przedmiot zainteresowań Foucaulta	236
3. Foucault jako filozof ludzkiej skończoności	244
4. Problematyczność Foucaultowskiej wersji filozofii skończoności	248
XII. Gilles Deleuze: czy możliwe jest precyzyjne rozróżnienie tego, co skończone, i tego, co nieskończone?	253
1. Ku nowym postaciom filozoficznego myślenia	253
2. Czy filozofia Deleuze'a jest filozofią skończoności?	260
3. Deleuze jako filozof „różnicy” i „powtórzenia”	264
4. Deleuze jako filozof wydarzenia	273
5. Wnioski	276

XIII. Czy Jacques Derrida jest filozofem skończoności?	280
1. Idea dekonstrukcji metafizyki	280
2. Czy dekonstrukcja jest przedsięwzięciem filozoficznym?	284
3. Sposób realizacji pomysłu Derridy. Czy różnię można potraktować jako nową postać idei absoulutu?	293
4. Zakwestionowanie podziału na to, co skończone, i na to, co nieskończone	296
XIV. Filozofia przygodności w sporze z filozofią absoulutu w poglądach Richarda Rorty'ego	304
1. Sprzeciw Rorty'ego wobec tradycyjnej formuły filozofowania	304
2. Projekt filozofii przygodności	309
3. Czy filozofia przygodności jest jeszcze filozofią?	316
4. Analiza zaproponowanego przez Rorty'ego wariantu filozofii przygodności	322
XV. Filozofia przygodności Odonu Marquarda	327
1. Charakter filozoficznych poglądów Marquarda	327
2. Idea filozofii skończoności	328
3. Ślady absoulutyacji w myśli Marquarda	335
Zakończenie	337
1. Czy filozofia skończoności istnieje?	337
2. Odnowianie idei absoulutu i poczucia związku z nim	347
2.1. Obecność (boskiego) absoulutu w doświadczeniu człowieka – Emmanuel Levinas	348
2.2. Odniesienie do boskiego absoulutu jako fundamentalna sytuacja ludzkiego istnienia – Michel Henry	351
2.3. Myślenie w horyzoncie idei absoulutu – Jean François Lyotard	356
2.4. Osłabienie metafizyki jako sposób ponownego ugruntowania chrześcijaństwa – Gianni Vattimo	360
2.5. Wnioski	364
3. Czy współczesna nauka powraca do idei absoulutu?	366
4. Czy możliwa jest dyskusja pomiędzy filozofiami skończoności a filozofiami absoulutu?	374
Literatura cytowana	388
Indeks nazwisk	399